



# İstanbul Hukuk Mecmuası

Başvuru: 08.06.2023  
Revizyon Talebi: 14.06.2023  
Son Revizyon Tarihi: 20.11.2023  
Kabul: 15.10.2023  
Online Yayın: 19.12.2023

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

## Sigortacıya Dava Açmadan Önce Yazılı Başvuruda Bulunulması Zorunluluğunun (KTK m. 97) Medenî Usûl Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi

Efe Direnisa\*

### Öz

Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesine göre, zarar gören, zorunlu malî sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde ilgili sigorta kuruluşuna doğrudan dava açabilir. Zarar gören üçüncü kişi her ne kadar sigorta sözleşmesinin tarafı olmasa da Kanun'un kendisine tanıdığı hakkı kullanarak doğrudan sigortacıya başvurmak suretiyle zararının tazminini talep edebilir. Zarar gören üçüncü kişiye sigortacıya doğrudan dava açma hakkının tanınmış olması, üçüncü kişi yararına sözleşme olarak nitelendirilemez. Burada üçüncü kişi yararına sözleşmenin şartları mevcut değildir. Sözleşmede belirlenmiş olan bir "lehtar" söz konusu olmayıp, kimin zarar göreceği belirsizdir. Bu nedenle zarar görme ihtimali olan her kişiyi potansiyel olarak üçüncü kişi yararına sözleşmenin lehtarı olarak kabul etmek kanunen mümkün olmadığı gibi, aynı zamanda bunu gerektiren herhangi bir haklı gerekçe mevcut değildir. Üçüncü kişinin doğrudan dava hakkı kanundan doğan bir hak olup, sözleşmenin nispliği ilkesinin de istisnasıdır. Bu hakkın kabul edilmesinin sebebi, zarar gören kişinin daha etkin biçimde korunması düşüncesidir. Böylece, riziko gerçekleştiği takdirde, zarar veren sigortalı ile (sigorta bedeli kadar) sigortacının müteselsel sorumluluğu ortaya çıkmış olur. Zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya karşı gerek devlet yargısında gerek Sigorta Tahkim Komisyonu'nda dava açabilmesi için öncelikle sigortacıya yazılı bir başvuru yapmış olması gerekir (KTK m. 97). Söz konusu yazılı başvurunun niteliğinin belirlenmesi gerekir. Ayrıca bu yazılı başvurunun arbuluculuk bağlamında da değerlendirilmesi önemlidir. Özellikle arbuluculuğa başvurulması hâlinde, yazılı başvuru şartının yerine getirilmiş sayılıp sayılmayacağına ortaya konulması gerekir. Bu çalışmada sigortacıya doğrudan dava açılması hakkının ve sigortacıya yazılı başvuruda bulunulmasının hukukî niteliği, medenî usûl hukuku bakımından özellikle dava hakkı, dava şartları ve arbuluculuk bağlamında ele alınmıştır. Konuyla ilgili doktrindeki görüşlerin yanı sıra uygulamaya ilişkin güncel yargı kararları da ele alınarak, bu kararlarda benimsenen görüşler değerlendirilmiştir.

### Anahtar Kelimeler

Yazılı Başvuru, Dava Şartı, Arbuluculuk, Karayolları Trafik Kanunu, Medenî Usûl Hukuku

## The Issue of Whether the Special Lien is Transferred to the Assignee in Case of the Assignment of the Claim Secured by the Special Lien

### Abstract

Per Article 97 of the Highway Traffic Code, the injured party may file a lawsuit directly against the insurance company within the limits outlined in their compulsory financial liability insurance. Although not being a party to the insurance agreement, the aggrieved third party may exercise the legal right bestowed upon them to directly petition the insurer for damages compensation. The fact that the aggrieved third party is granted the right to sue the insurer directly not constitute a contract for the benefit of the third party. In this case, the conditions for a contract in the third party's benefit are absent. There is no "beneficiary" designated in the contract, and it is unclear who will suffer damages. Hence, it is

\* Sorumlu Yazar: Efe Direnisa (Doç Dr.), Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. E-posta: direnisa@tau.edu.tr ORCID: 0000-0002-2220-9468

Atf: Direnisa E, "Sigortacıya Dava Açmadan Önce Yazılı Başvuruda Bulunulması Zorunluluğunun (KTK m. 97) Medenî Usûl Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi" (2023) 81(3) İstanbul Hukuk Mecmuası 645. <https://doi.org/10.26650/mecmua.2023.81.3.0004>



not only legally unfeasible but also without justification to regard all individuals who are potentially harmed as beneficiaries of the contract for the third party. The third party's right to file a lawsuit is a legally generated right and an exception to the principle of relativity of contracts. The rationale behind the acceptance of this right is to enhance the efficacy of protection for the injured individual. Thus, if a risk occurs, the joint liability of the insured causing the damage (up to the insurance cost) and the insurer shall be generated. The aggrieved third party must first submit a written application to the insurer prior to filing a case against the insurer, whether in the state jurisdiction or with the Insurance Arbitration Committee (Highway Traffic Code art. 97). The nature of this written application must be specified. Furthermore, it is important that this written application be evaluated within the framework of mediation. Whether the written application requirement has been fulfilled must be specified in detail, particularly in cases where mediation is being pursued. This study discusses the legal nature of the right to sue the insurer directly and to submit a written application to the insurer in terms of civil procedure law, with a particular focus on litigation, procedural obligations, and mediation. In addition to the views in the doctrine on the subject, the current judicial decisions pertaining to this practice, along with an assessment of the opinions supported in these decisions, have been discussed.

**Keywords**

Written Application, Procedural Requirement, Mediation, The Highway Traffic Code, Civil Procedure Law

***Extended Summary***

This study discusses the legal nature of the right to sue the insurer directly and to submit a written application to the insurer in terms of civil procedure law, with a particular focus on litigation, procedural obligations, and mediation. The doctrine's perspectives on the matter have been supplemented with an analysis of recent judicial decisions pertaining to this practice, along with an assessment of the opinions bolstered by these decisions. The outcomes reached within the scope of the study are as follows. First, in accordance with Article 97 of the Highway Traffic Law, granting the injured third party the right to sue the insurer directly is not for the benefit of the third party; however, it is a legal right accepted to protect the injured person. Since a contract does not pertain to a third party's benefit, the procedural provisions are not binding for the third party (the injured party). Second, Article 97 of the Highway Traffic Law mandates the attachment of the necessary documents stipulated in the General Conditions of Highway Motor Vehicles Compulsory Liability Insurance for the validity of the injured person's written application to the insurer. Without the attachment of the required documents to the written application, the receivable remains undue and consequently, there is no occurrence of default. This, in return, eliminates any legal benefit of filing a lawsuit. In insurance law, due and default appear differently than in general provisions. Third, the analysis reveals that the written application procedure does not constitute an unquestionable litigation prerequisite, given the due date, the subject of the default, and the indispensability of submitting a valid application accompanied by the necessary documents. In the absence of such action, the application procedure with the insurance company will only become nothing but a simple and nonbinding formality. Fourth, a written application to the insurer prior to filing a lawsuit is a prerequisite for a special lawsuit, as stated in Article 97 of the Highway Traffic Law. The written application

procedure serves as the means by which the concrete plan is executed, and its unique characteristic is that it is directly dependent on the legal interest condition from the general case conditions. Fifth, in the absence of a written application, a lawsuit filed renders the aforementioned deficiency unresolvable. In other words, the written application procedure constitutes a unique lawsuit condition that is not feasible to fulfill. Otherwise, making a written application to the insurer as per Article 97 of the Mandatory Highway Traffic Law would run counter to the intended objective of the procedure. Only exceptionally, this condition may be completed spontaneously, without the court granting any time, during the trial. In this case, the case should not be dismissed on a procedural basis; rather, a substantive decision should be made. Sixth, a written application among alternative dispute resolution methods also constitutes a negotiation. Consequently, in accordance with the 18th paragraph of Article 18/A of the Law on Mediation in Civil Disputes, the obligation to seek mediation concerning the lawsuit that is subsequently filed is waived upon the completion of the written application process (if any). Seventh, applying to mediation fulfills the requirement of making a written application to the insurer in Article 97 of the Highway Traffic Law, provided that the documents sought in the written application are attached to the application made to the mediator. Hence, it can be deduced that upon the conclusion of the mediation process, the injured party is not obligated to submit an application to the insurer to initiate a lawsuit. Moreover, the completion of the mediation process signifies that the written application requirement for litigation has been fulfilled. However, this completion is contingent upon the attachment of the required documents to the written application. It is unreasonable to expect the insurer to calculate the loss sustained under the expected risk. The General Conditions of Highways Motor Vehicles Compulsory Financial Liability Insurance documents and information required to perform such a calculation must be appended to the mediator's application concerning the incident and the assessment of damages. Otherwise, the requirement of making a written application to the insurer, as stipulated in Article 97 of the Highway Traffic Law, becomes negligible. Nevertheless, in the event that the parties are unable to resolve their dispute through mediation, the requirement that the injured person makes a written application to the insurer brings an additional burden for them. It negatively affects their right to access the court. This is because if the necessary documents are fully and completely attached to the application made to the mediator, the insurer's debt becomes due in the context of insurance law. The insurer now has the opportunity to understand the event and determine the loss.

## Giriş

Karayolları Trafik Kanunu'nun<sup>1</sup> 97. maddesine göre, zarar gören, zorunlu malî sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde ilgili sigorta kuruluşuna doğrudan dava açabilir. Zarar gören üçüncü kişi her ne kadar sigorta sözleşmesinin tarafı olmasa da Kanun'un kendisine tanıdığı hakkı kullanarak doğrudan sigortacıya başvurmak suretiyle zararının tazminini talep edebilir. Zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya karşı gerek devlet yargısında gerek Sigorta Tahkim Komisyonu'nda dava açabilmesi için öncelikle sigortacıya yazılı bir başvuru yapmış olması gerekir (KTK m. 97).<sup>2</sup> Bu çalışmada sigortacıya doğrudan dava açılması hakkının ve sigortacıya yazılı başvuruda bulunulmasının hukukî niteliği, medenî usûl hukuku bakımından özellikle dava hakkı, dava şartları ve arabuluculuk bağlamında ele alınmıştır. Konuyla ilgili doktrindeki görüşlerin yanı sıra uygulamaya ilişkin güncel yargı kararları da ele alınarak, bu kararlarda benimsenen görüşler değerlendirilmiştir.

### I. Zarar Görenin Doğrudan Sigortacıya Başvurabilmesi İmkânı

Sözleşmenin nispliliği ilkesi uyarınca sözleşme kural olarak borç ilişkisinin sadece taraflarını ilgilendirir. Ancak bazen sözleşmenin nispliliği ilkesine, kanunen bazı istisnalar getirilmiştir. Bu konuda getirilen istisnalardan birisi de, sorumluluk sigortaları bakımından sigortalının zarar verdiği kişiye (zarar görene) doğrudan dava hakkı tanıyan düzenlemedir. Karayolları zorunlu malî sorumluluk sigortasında sigorta ettirenin zarar verdiği üçüncü kişi (zarar gören), sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığı hâlde bu sigortadan yararlanmaktadır. Zarar görenin doğrudan doğruya sigortacıya başvurması, zarar veren durumundaki sigortalıya rahatlatıcı bir etki sağlamakta ve sorumluluk sigortasıyla sağlanmak istenilen amaca hizmet etmektedir.<sup>3</sup> Doğrudan dava hakkı, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girmeden önce de tüm sorumluluk sigortaları için uygulanmaktaydı. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1478. maddesiyle zarar gören üçüncü kişilerin doğrudan dava hakkı, her türlü sorumluluk sigortası için açık bir şekilde kabul edilmiştir. Sorumluluk sigortasında, zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya karşı doğrudan dava hakkı, Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinin<sup>4</sup> ve Türk Ticaret Kanunu'nun 1478. maddesinin

<sup>1</sup> RG 18.10.1983/18195.

<sup>2</sup> Sigortacıya başvuruya eklenmesi gereken belgelere ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Vural Seven, 'Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğunda Sunulacak Belgelerin (Özellikle Sağlık Kurulu Raporu) Dava Şartı ve Temerrüt İle İlişkisi' (2022) Hacettepe HFD 142, 156 vd.

<sup>3</sup> Rauf Karasu, *Karayolları Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)* (Yetkin Yayınları 2016) 23.

<sup>4</sup> Plan ve Bütçe Komisyonu'nun raporuyla 6704 sayılı Kanun'a eklenen ve Karayolları Trafik Kanunu'nu değiştiren maddenin Gerekçesi şu şekildedir: "2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda değişiklik yapılması suretiyle, trafik kazalarında zarar görenlerin daha hızlı ve eksiksiz tazminat alabilmesi ve yargı üzerinde oluşan yükün hafifletilebilmesini teminen zarar görenlerin sigorta şirketine başvurusunun ardından, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununun tahkime ilişkin başvuru şekli ve süresinin dikkate alınmasını öngören bir düzenleme Tasarıya yeni çerçeve 6 ncı madde olarak eklenmiştir." (TBMM Bülteni, Dönem 26, Yasama Yılı 1, Sıra Sayısı 273, s. 42). Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinin 6704 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki gerekçesi şu şekildedir: "Sigortacılar tarafından tazminat ve giderlerin ödenmesine ait esaslar açıklanmaktadır." (Karayolları Trafik Kanunu Tasarısının Danışma Meclisince Kabul Olunan Metni ve Millî Güvenlik Konseyi İçişleri Komisyonu Raporu, Sıra Sayısı 678, s. 10).

yanında; Türk Borçlar Kanunu'nun 130. maddesinde, Karayolu Taşıma Kanunu'nun 21. maddesinde ve Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu'nun 12/1-a maddesinde de açıkça kabul edilmiştir.

## II. Zarar Görenin Doğrudan Sigortacıya Dava Açma Hakkının Hukukî Niteliği

Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesine göre, zarar gören, zorunlu malî sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde ilgili sigorta kuruluşuna doğrudan dava açabilir. Başka bir ifadeyle, zarar gören, her ne kadar sigorta sözleşmesinin tarafı olmasa da kanununun kendisine tanıdığı hakkı kullanarak doğrudan sigortacıya başvurmak suretiyle zararının tazminini talep edebilir. Aynı yöndeki daha genel niteliği haiz başka bir düzenleme olan Türk Ticaret Kanunu'nun 1478. maddesine göre, zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir.

Doktrindeki baskın görüşe göre, zarar gören üçüncü kişinin doğrudan dava hakkı, üçüncü kişi lehine sözleşme niteliğinde olmayıp, kanundan kaynaklanmaktadır.<sup>5</sup> Doktrindeki azınlık görüşüne göre ise, zarar gören üçüncü kişiye sigortacıya doğrudan başvurma hakkının tanıdığı sorumluluk sigortası, tam üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğini haizdir.<sup>6</sup> Kanaatimizce zarar gören üçüncü kişiye sigortacıya doğrudan dava açma hakkının tanınmış olmasını, üçüncü kişi yararına sözleşme olarak nitelendirmek mümkün değildir. Burada her şeyden önce üçüncü kişi yararına sözleşmenin şartları mevcut değildir. Sözleşmede belirlenmiş olan bir "lehtar" söz konusu olmayıp, kimin zarar göreceği belirsizdir. Bu nedenle zarar görme ihtimali olan her kişiyi potansiyel olarak üçüncü kişi yararına sözleşmenin lehtarı olarak kabul etmek kanunen mümkün olmadığı gibi, aynı zamanda bunu gerektiren herhangi bir haklı gerekçe mevcut değildir. Üçüncü kişinin doğrudan dava hakkı kanundan doğan bir hak olup, sözleşmenin nispiyeti ilkesinin de istisnasıdır. Bu hakkın kabul edilmesinin sebebi, zarar gören kişinin daha etkin biçimde korunması düşüncesidir. Böylece, riziko gerçekleştiği takdirde, zarar veren sigortalı ile (sigorta bedeli kadar) sigortacının müteselsil sorumluluğu ortaya çıkmış olur. Aynı yönde ve genel nitelikte bir düzenleme içeren Türk Ticaret Kanunu'nun 1478. maddesinin Hükümet Gerekçesi'nde isabetle dava hakkının üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğini haiz olmadığı hususu şu şekilde ifade edilmiştir: "Sorumluluk sigortalarında asıl amaç

<sup>5</sup> Karasu (n 3) 23; Tekin Memiş, 'Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği ve Sebepsiz Zenginleşme', *XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu* (2005) 75; Elif Beyza Akkanat Öztürk, 'Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı' (2020) 11 TAAD 471, 475; Ali Bozer, *Sigorta Hukuku Genel Hükümler, Bazı Sigorta Türleri* (2. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2009) 131; Birgül Sopacı Öztuna, 'Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı' (2011) 27 BATİDER 15, 26.

<sup>6</sup> Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar and Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku* (6. Bası, Yetkin Yayınları 2023) 299.

her ne kadar sigortalının üçüncü kişiye vermiş olduğu zarar nedeniyle ödeyeceği tazminata bağlı olarak malvarlığında meydana gelen azalmanın telafisi de, bunun yan sonucu zarar görenin de bir an önce zararının giderilmesini ve sigortalının ödeme güçsüzlüğüne karşı üçüncü kişilerin korunmasıdır. Ayrıca, zarar görenin doğrudan doğruya sigortacıya başvurması da zarar veren durumundaki sigortalıyı rahatlatıcı bir etki yaratacak ve sigortalının da sorumluluk sigortası ile sağlamak istediği amaca daha kolay ulaşmasını sağlayacaktır. Fakat getirilen düzenleme hiçbir şekilde sorumluluk sigortasını üçüncü kişi lehine sözleşme durumuna sokmaz. Zira, halen menfaati sigorta edilen bizzat sigortalının kendisidir.”<sup>7</sup>

Üçüncü kişiye sigortacıya doğrudan dava açma hakkının tanınması sebebiyle zarar gören üçüncü kişi “lehtar” sıfatına sahip olmadığından, sigorta sözleşmesinin kendisine teşmili söz konusu olamaz. Bu bağlamda, özellikle sigorta sözleşmesinde öngörülmüş olan usulî hükümlerin zarar gören üçüncü kişi bakımından bağlayıcılığı yoktur.<sup>8</sup>

### III. Zarar Görenin Doğrudan Sigortacıya Yazılı Başvurusunun Hukukî Niteliği

Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesi uyarınca zorunlu malî sorumluluk sigortası<sup>9</sup> kapsamında açılan dava veya Sigortacılık Kanunu’nun<sup>10</sup> 30. maddesinin 13. fıkrası<sup>11</sup> çerçevesinde Sigorta Tahkim Komisyonu’na yapılacak başvuru bakımından öncelikli olarak sigortacıya yazılı başvuru şartı aranmaktadır. Sigortacı yazılı başvuru tarihinden itibaren 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaz veya verilen cevabın zarar görenin talebini tam olarak karşılamaması (yani talebin kısmen dahi olsa olumsuz karşılanması) nedeniyle uyuşmazlık söz konusu olursa, zarar gören dava açabilir veya sigorta tahkimi yoluna başvurabilir.

<sup>7</sup> TBMM Bülteni, Dönem 23, Yasama Yılı 2, Sıra Sayısı 96, s. 447.

<sup>8</sup> Üçüncü kişi lehine sözleşmede kararlaştırılan yetki şartı ile tahkim şartının (kural olarak) üçüncü kişiyi bağlayacağı kabul edilmektedir (Löwisch Manfred, *Von Staudingers Kommentar Zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Vertrag Zugunsten Dritter, Draufgabe, Vertragsstrafe* (Sellier - de Gruyter 2004) BGB § 328, N. 368, 372). Üçüncü kişinin taraf olmadığı bir sözleşmeden dolayı borç altına sokulması mümkün değildir (Kemal Oğuzman and Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (16. Bası, Vedat Kitapçılık 2021) 461; Şener Akyol, *Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme* (Fakülteler Matbaası 1976) 14; Franz Säcker and others, *Münchener Kommentar Zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB Gesamtwerk* (7. Auflage, C.H.Beck 2016) BGB § 328, N. 258.). Üçüncü kişinin borç altına sokulamaması kuralı uyarınca lehtar aleyhine yapılan delil sözleşmeleri ile hakem giderlerinin lehtar tarafından ödenmesine yönelik kayıtların, üçüncü kişiye borç yüklemekle yasağının kapsamına dâhil olduğu kabul edilmektedir (MüKo/Gottwald, BGB § 328, N. 259).

<sup>9</sup> Karayolları Trafik Kanunu’nun 100. maddesindeki atf nedeniyle, anılan Kanun’un 97. maddesinde öngörülen yazılı başvuru prosedürü, ihtiyarî malî sorumluluk sigortaları açısından da uygulanır. Ancak başvuruya eklenecek belgelere ilişkin olarak, zorunlu malî sorumluluk sigortalarında olduğunun aksine, Kanun’da bu hususta atf bulunmadığından Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, ihtiyarî malî sorumluluk sigortaları bakımından uygulanmayacaktır.

<sup>10</sup> RG 14.06.2007/26552.

<sup>11</sup> Anılan hüküm şu şekildedir: “Komisyona gidilebilmesi için, sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterlidir.”

## A. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olup Olmadığı

Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesine göre, zarar görenin, zorunlu malî sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı olarak başvurması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu çerçevesinde tahkime başvurabilir. Burada söz konusu “yazılı başvurunun” niteliğinin belirlenmesi önemlidir. Niteliğin belirlenmesi, ileride bu konuda açılacak davada dava şartı arbuluculuğun mevcut olup olmadığının tespiti bakımından da gereklidir. Şöyle ki, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk Kanunu'nun 18/A maddesinin 18. fıkrasına göre, özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arbuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesine göre yapılması gereken yazılı başvuruyu “tüketilmesi gereken bir idarî yol” olarak değerlendirmek mümkün değildir. Zira muhatap olarak ortada bir herhangi bir “idarî makam” söz konusu olmadığı gibi, “idarî niteliği haiz” bir başvuru yolu da mevcut değildir.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinde düzenlenen yazılı başvuru usûlünün özellikle alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. Bu kapsamda düşünülmesi gereken durum müzakere yöntemidir. Müzakere, tarafların herhangi bir üçüncü kişiden yardım almadan, doğrudan iletişime geçmesi, karşılıklı görüş alışverişinde bulunması ve böylece “doğrudan görüşme” yoluyla anlaşmaya varmaya çalışılmasıdır.<sup>12</sup> Esasen Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinde düzenlenen yazılı başvuru usulünde de, zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya başvurarak zararının ödenmesini yazılı olarak talep etmesi hâlinde, henüz devlet yargısı ya da tahkime başvurulmadan önce karşı tarafa müzakere etmesi için sunulan bir teklif söz konusudur. Sigortacı bu yazılı teklifi değerlendirip, zarar gören üçüncü kişiyle gerektiğinde fikir alışverişinde de bulunarak üçüncü kişinin talep ettiği zararını ödeyebilir. Bu bakımdan yazılı başvuru usûlünün alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından “müzakere” olarak görülmesi gerekir.

<sup>12</sup> Süha Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku*, (C. II, 2. Bası, Yetkin Yayınları 2022) 247; Mustafa Serdar Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (5. Bası, Yetkin Yayınları 2022) 616; Christian Bühring-Uhle, *Arbitration and Mediation in International Business: Designing Procedures for Effective Conflict Management* (Kluwer Academic Publisher 1996) 216 vd.; Rüssel Ulrike, *Schlichtungs-, Schieds- Und Andere Verfahren Außergerichtlicher Streitbeilegung - Versuch Einer Begrifflichen Klarstellung* (JuS 2003) 382; Gerhard Wegen, Marcel Barth and Roman Wexler-Uhlich, *International Arbitration in Germany* (Beck/Hart/Nomos 2022) Rn 44-46; Joachim Münch, *Münchener Kommentar Zur ZPO* (6. Auflage, C.H.Beck 2022) Vor. § 1025, Rn. 42-46. Ayrıca bkz. Ulrich Hagel, *Mediationsgesetz (Klowait/Gläßer)* (2. Auflage, Nomos 2018) § 1, Rn. 1-4; Manon Schoneville and Kenneth H Fox, *ADR in Business Practice and Issues across Countries and Cultures* (Volume II, Alphen aan den Rijn 2011) 82 vd.

## B. Yazılı Başvurunun “Başvuruya Eklenecek Belgeler”, “Muacceliyet” ve “Temerrüt” Bakımından Değerlendirilmesi

### 1. Yazılı Başvurunun Geçerli Olabilmesi Başvuruya Gerekli Belgelerin Eklenmesine Bağlı Olması

Sigortacının yazılı başvuru üzerine başlayacak olan 15 günlük cevap verme süresi, sigorta kuruluşuna geçerli bir başvurunun yapılmasıyla başlar (KTK m. 97). Yazılı başvurunun geçerliliği Karayolları Trafik Kanunu’nun 90. ve 99. maddelerinin atfı gereğince Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nda<sup>13</sup> öngörülmüş olan belgelerin başvuruya eklenmesine bağlıdır<sup>14</sup>. İyiniyet ve âzami güvene dayalı sigorta ilişkilerinde, sigorta bir zenginleşme aracı olmadığından, sigortacının gerçek zararı hesaplayıp, ödeyebilmesi için gerekli olan belge ve bilgiye ihtiyacı vardır<sup>15</sup>.

Trafik sigortası bakımından özel hüküm niteliğini haiz olan Karayolları Trafik Kanunu’nun 99. maddesine göre, zarar görenin dava açmadan önce sigortacıya yapacağı zorunlu başvuruya eklenmesi gereken belgeler Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nda sayılmıştır. Genel Şartlar’da yer alan olan belgeleri içermeyen bir başvuru geçerli değildir. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nın B.2.1. maddesine göre “Sigortacı; hak sahibinin, kaza veya zararın tespit edilebilmesi için bu Genel Şartların Ek-6’sında yer alan gerekli tüm belgeleri sigortacının merkez veya şubelerinden birine ilettiği tarihten itibaren sekiz işgünü içinde tazminatı hak sahibine öder. Sigortacının kendisine iletilen belgelere haklı olarak itiraz etmesi veya kendisinin hak sahibinden ya da başka bir kurumdan haklı olarak yeni bir belge talep etmesi halinde söz konusu süre yeni talep edilen belgenin sigortacının merkez veya şubelerinden birine iletilmesinden sonra başlar. Sigortacı hak sahibinden münhasıran hak sahibinin tazminat hakkını etkileyen bilgi ve belgeleri talep edebilir”. Anılan hükümden anlaşılacağı üzere, tazminat ödemelerinde istenecek olan belgeler, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nın altıncı ekinde öngörülmüş olan belgelerdir. Örneğin, kaza tespit tutanağı, ifade tutanakları veya görgü tespit tutanakları, kurul raporu, değer kaybı talep beyanı, tetkik ve tedavilere ilişkin raporlar ile kaza raporu; bu kapsamda olan belgelerdendir.

<sup>13</sup> RG 14.05.2015/29355.

<sup>14</sup> Vural Seven, ‘Mahkemeye Tahkime Bşvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu’ (2018) 83 İzmir Barosu Dergisi 95, 124.

<sup>15</sup> Mustafa Çeker, *Sigorta Hukuku* (23. Baskı, Karahan Kitabevi 2021) 115; Seven (n 14) 107.



## 2. “Başvurunun Geçerliliğine İlişkin Belgeleri Sağlama Görevi” Kapsamında Yazılı Başvuru Şartının Muacceliyet ile Temerrüt Açısından Değerlendirilmesi

Zarar görenin sigortacıya yazılı başvuruda bulunması özel dava şartının amacı, hukukî barışın tesisi ve kamu yararının sağlanması için, uyuşmazlığın yargıya taşınmadan çözümlenmesi ve böylece zarar görenin tazminat alacağına kısa sürede kavuşabilmesidir<sup>16</sup>. Sigortacıya yazılı başvuru, Karayolları Trafik Kanunu’nun 99. maddesi kapsamında Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’yla belirlenen belgelerle yapılmadığı takdirde geçersizdir. Çünkü sigortacının kendisine yapılan ve gerekli belgeleri içermeyen başvuru kapsamında zararı belirleyebilmesi ve tazminatı hesaplayabilmesi mümkün değildir<sup>17</sup>. Karayolları Trafik Kanunu’nun 90. 97. ve 99. maddesi ile genel şartlarda yazılı başvuruya eklenecek olan belgeler belirlenmiş; yapılan başvurunun geçerli sayılması, bu belgelerin başvuruya eklenmiş olmasına bağlıdır.

Delaysıyla bu durumda zararın belirlenmesi ve tazminatın ödenmesi hususunda değerlendirmede bulunulamayacak olan sigortacıdan, zaten böyle bir değerlendirme yapmasının beklenmesi de yerinde olmaz. Gerekli belgeler sunulmadan, poliçe kapsamındaki rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediğinin anlaşılabilmesi olanaksızdır. Sigortacının belgelerin eksiksiz biçimde temin edilerek sunulması hususunda haklı ve meşru bir ihtiyacı söz konusudur. Başvurunun geçerliliğinde ilişkin belgeler tam ve eksiksiz biçimde sunulmadan, sigortacının doğrudan davaya maruz bırakılması, Kanun’un lafzına ve amacına açık biçimde aykırıdır. Sigortacı sorumluluğunun kapsamını başvuruya eklenen belgeler kapsamında tâyin edebilir.

## 3. Sigorta Hukuku Bakımından Burada Temerrüde İlişkin Genel Hükümlerden Farklı Olarak, Özel Bir Durumun Söz Konusu Olması

Zarar görenin, sigortacıya dava açmadan/tahkime başvurmadan önce mutlaka ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekmekte ve bu sigortacıya yapılan başvuruya Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’yla belirlenen belgelerin eklenmesi zorunludur. Bu belgeler ekli değilse, sigorta şirketi ödeme yapmak durumunda değildir. Çünkü, borçlunun (sigorta kuruluşunun) temerrüdünden söz edebilmek için öncelikle borcun muaccel hâle gelmiş olması gerekir (TBK m. 117). Borcun muaccel hâle gelmesi, alacaklının önceden bazı hazırlık çalışmalarını gerektiriyorsa, alacaklı bunları yerine getirmediği sürece borçlu temerrüde düşmüş olmaz<sup>18</sup>. Gerek Türk Ticaret Kanunu’nda gerekse

<sup>16</sup> Seven (n 2) 164.

<sup>17</sup> Seven (n 2) 105, 164.

<sup>18</sup> Oğuzman and Öz (n 8) 276; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (27. Bası, Yetkin Yayınları 2022) 1062–1063; Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (26. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları 2022) 875.

Karayolları Trafik Kanunu'nda olay ve zarar tutarının belirlenebilmesi için belge sağlama görevi öngörülmüştür (TTK m. 1427, 1447, 1475/2, 1479; KTK m. 97, 99)<sup>19</sup>. Söz konusu “belge sağlama görevine” aykırılık hâlinde muacceliyet gerçekleşmeyeceğinden, temerrüt de ortaya çıkmaz. Sigortacının, somut olayın özelliklerine göre sorumluluğunu belirleyebilmesi için rizikonun teminat sınırları çerçevesinde gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmeye yarayan bilgiye ve belgelere ihtiyacı vardır.

Dolayısıyla yazılı başvuru yapılmazsa ya da gerekli belgeler eklenmeden veya eksik belgelerle başvuru yapılırsa, yazılı başvuru prosedürü geçerli biçimde tamamlanmadığından, muacceliyet ve buna bağlı olarak temerrüt söz konusu olmaz.

#### 4. Yargıtay’ın Yazılı Başvuru Bulunmadan Dava Açıldığı Takdirde, Dava Tarihinde Temerrüdün Gerçekleşeceği Şeklindeki İsabetsiz Görüşü

Yargıtay’ın görüşü uyarınca, sigorta şirketine yapılan başvuruda gerekli belgeler ve özellikle sağlık kurulu raporu ibraz edilmemişse, sigortacıya başvurulmadan dava açılması hâlinde dava tarihinde temerrüdün gerçekleşir<sup>20</sup>. Bu görüşe katılmıyoruz. Doktrinde de haklı olarak ifade edildiği üzere, zarar görenin dava yoluna gitmeden önce trafik sigortacısına başvurması zorunlu olup (KTK m. 97), bu başvurunun usûlüne uygun yapılması için gerekli olan belgelerin (KTK m. 99) başvuruya eklenmesi gerekir<sup>21</sup>. Sigortacıya yazılı başvuru için gerekli olan belgeler (KTK m. 99), aynı zamanda başvurunun geçerliliği için gereklidir. Gerekli belgeleri içermeyen bir başvuru, sigortacının sorumluluğunu belirlemesi ve ödeme yapması için yeterli değildir. Rizikonun teminat sınırları çerçevesinde gerçekleştiğini tespit etmeye yarayan belgelerin, sağlık kurulu raporunun ve diğer gerekli belgelerin mutlaka başvuruya eklenmesi gerekir. Dolayısıyla gerekli belgeleri içermeyen bir başvuru, yani şeklen yapılmış olan bir başvuru, başvuru şartının yerine getirilmemiş olduğu anlamına gelir<sup>22</sup>. Zarara ilişkin belgeler sunulmadan sigortacının zararı hesaplaması kendisinden beklenemez. Bu durumda zarar belirlenemediğinden, sigortacının sigorta sözleşmesi kapsamında ödeme yapma borcu da muaccel hâle gelmez. Zira gerçekleşen rizikonun teminat kapsamında olup olmadığı, teminat kapsamında ise de meydana gelen zararın miktarının sigorta teminatını aşmış olmadığı belirlenmesi gerekir. Sigorta teminatını aşan bir zarar söz konusu ise sigortacının üçüncü kişiye yapacağı ödeme meydana gelen zarar miktarıyla değil, teminat miktarı ile sınırlıdır.

<sup>19</sup> Seven (n 14) 106. Ayrıca bkz. Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi (Altıncı Kitap Sigorta Hukuku)* (C 1, On İki Levha Yayıncılık 2016) 1427 vd.

<sup>20</sup> Örneğin, “Sigorta şirketine yapılmış bir başvurunun bulunmadığı durumda ise davanın açılmasıyla temerrüde düşen sigortacının dava tarihinden itibaren faizden sorumlu tutulması gerekir.” (Yargıtay 4 HD, 15646/9040, 20.06.2022 (Lexpera)). Aynı yönde bkz. Yargıtay 4 HD, 4536/8456, 09.11.2021 (Lexpera); Yargıtay 4 HD, 2790/2231, 02.06.2021 (Lexpera); Yargıtay 4 HD, 4651/8345, 08.11.2021 (Lexpera); Yargıtay 17 HD, 11298/513, 02.02.2021 (Lexpera); Yargıtay 17 HD, 5459/4729, 13.07.2020 (Lexpera); Yargıtay 17 HD, 11221/4527, 10.04.2019 (Lexpera).

<sup>21</sup> Seven (n 2) 157-158.

<sup>22</sup> Seven (n 2) 157-158.

Meydana gelen zararın teminat sınırını aşmadığı durumlarda ise sigortacı, zarar gören üçüncü kişiye zenginleşme yasağı kapsamında zarar miktarı kadar ödeme yapacaktır. Oysa Yargıtay'ın konuyla ilgili vermiş olduğu kararlarında sigortacıya başvuru yapılmadan dava açılması hâlinde sigortacının temerrüde düşeceği ifade edilmektedir. Açıkladığımız üzere henüz muaccel hâle gelmemiş olan, konusunun, kapsamının ve sınırlarının tâyininin sigortacıdan beklenebilmesi mümkün olmayan bir tazminat alacağı için hem de (zorunlu) yazılı başvuru prosedürüne de uyulmamasına rağmen, dava açılması üzerine sigortacının mütemerrit sayılması isabetsizdir. Bu durum muacceliyete ve temerrüde ilişkin kurallara aykırı olup, aynı zamanda emredici nitelikteki yazılı başvuru prosedürünün âdeta yaptırımsız ve işlevsiz kalmasına sebep olmaktadır. Başka bir ifadeyle bu durum, zarar görenin alacağına hızlıca kavuşabilmesi amacı ile sigortacının zararı hesaplayabilmesine imkân tanınması amacına hizmet eden yazılı başvuru prosedürünün amacını boşa düşürür; anlamını yitirmesine sebep olur. Öte yandan borcun ifası amacıyla dava açılmasının da ihtar niteliğinde olması ve davalının temerrüde düşürülmesi kuralı, sigorta hukuku bakımından geçerli değildir. Sigorta hukukunda temerrüdün oluşması açısından genel kuraldan farklı bir durum söz konusudur. Bu özelliğin gözetilmesi gerekli olup, yazılı başvuruda bulunulmamasına rağmen, dava açılmasıyla birlikte sigortacının temerrüde düşeceğini savunmak, sigorta hukuku kuralları bağlamında tutarlı ve doğru değildir. Maddî hukuk kapsamında Türk Borçlar Kanunu'nun 90. maddesi uyarınca, ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borcun, doğumu anında muaccel olması kuralı, sigortacının borcunun muacceliyeti bakımından uygulanmaz. Alacak hakkı ile talep hakkı birbirinden farklı kavramlardır. Alacak hakkı, borç ilişkisi geçerli bir şekilde kurulduğu anda, talep hakkı ise bu ilişkiden doğan alacak muaccel hâle geldiğinde doğar. Gerekli belgelerin eklenmemiş olduğu bir başvuru bakımından muacceliyet ve temerrüt gerçekleşmez. Muaccel olmayan bir borcun talep edilmesi mümkün değildir.

### C. Yazılı Başvuru Prosedürünün Dava Şartı Olarak Niteliği

Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinde açıkça belirtilmemiş olsa da, dava açılmadan önce yazılı başvuruda bulunulması ve belli sürede talebin sigortacı tarafından karşılanmamış olması hususunun dava şartı niteliğinde olduğu konusunda bir tereddüt yoktur<sup>23</sup>. Maddede özellikle “dava yoluna gitmeden önce” denilmesi, dava şartına işaret edildiğini göstermektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin ikinci fıkrasında “diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümler saklı” tutulmuştur. Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki usûlün tamamlanması, bu anlamda özel bir dava şartı olarak görülmelidir. Bu özel dava şartı nedeniyle, bu şart yerine getirilmeden dava açıldığında, işin esasına

<sup>23</sup> Seven (n 2) 145.; Yargıtay 4 HD, 2459/2961, 14.06.2021 (Lexpera); Yargıtay 4 HD, 12472/6156, 29.03.2022 (Lexpera); İzmir 11 BAM 1178/507, 04.04.2023 (Lexpera).

girilememektedir. Bu şartın varlığı da mahkemece kendiliğinden gözetilir. Ancak tabii ki, bu şartın yerine getirilmemiş olduğu mahkemece gözetilmezse, esasa girilerek karar verilebilir. Bu durum istinaf aşamasında kararın kaldırılmasına, temyiz aşamasında ise bozulmasına neden olur. Dolayısıyla Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki usûlle ilgili olarak dava şartının tamamlanmış sayılması için sigortacıya yazılı başvuruda bulunulması gerekir. Bu özel dava şartı mahkemece davanın her aşamasında kendiliğinden araştırılır ve noksanlığı taraflarca da davanın her aşamasında ileri sürülebilir (HMK m. 115/1)<sup>24</sup>.

Esasen hukukumuz bazı durumlarda tarafların davadan önce anlaşması için bir araya gelmesini dava şartı sayan düzenlemelere hiç yabancı değildir. Bilindiği üzere, arabulucuya başvurmanın zorunlu olduğu hâllerde arabulucuya başvurulmuş olması özel bir dava şartı olarak kabul edilmiştir (TTK m. 5A/1; İşMK m. 3/1; TKHK m. 73A)<sup>25</sup>. Davacı arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır (HUAK m. 18A/1, 2; İşMK m. 3/2). Bu özel dava şartı, Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki yazılı başvuru şartına benzetilebilir. Yazılı başvuru şartı da, müzakere yoluna başvurulması sonucunu doğuran, özel niteliği haiz bir dava şartıdır.

## **1. Sigortacıya Yazılı Başvuruda Bulunması “Özel ve Olumlu Nitelikte” Bir Dava Şartıdır**

Zarar görenin sigortacıya yazılı başvuruda bulunması prosedürü, özel ve olumlu nitelikte bir dava şartıdır. Zira bir dava açılabilmesi için, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesindeki dava şartlarının dışında kalan, ayrı bir zorunluluk kabul edilmiştir. Bu nedenle zorunlu ve ihtiyarî malî sorumluluk sigortaları kapsamında açılacak davanın esastan incelenebilmesi için sigortacı ile kısmen dahi olsa uyuşmazlığa düşülmüş veya sigortacıya yapılan geçerli başvuruya 15 gün içerisinde cevap alınmamış olması gerekir<sup>26</sup>. Sigortacının geçerli bir başvuru yapmaması, geçerli bir başvuru yapmasına rağmen sigortacının cevabını beklemeden ya da başvurudan itibaren (cevap için) 15 günlük süre geçmeden dava açılması veya tahkime başvurulması hâlleri bu kapsamdadır. Bu hâllerde mahkeme uyuşmazlığın esasına girerek inceleme yapamaz. Başka bir ifadeyle, yazılı başvuru prosedürünün tamamlanmış olması, mahkemece esasa girilerek uyuşmazlığın incelenebilmesi

<sup>24</sup> Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay and Muhammet Özkes, *Medeni Usul Hukuku* (10. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2022) 216; Murat Atalı, İbrahim Ermenek and Ersin Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku* (5. Bası ed, Yetkin Yayınları 2022) 323–324; Baki Kuru and Burak Aydın, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı* (2. Bası, Yetkin Yayınları 2021) 396–398; Ramazan Arslan and others, *Medeni Usul Hukuku* (8. Bası, Yetkin Yayınları 2022) 343-345; Anıl Köroğlu, *Medeni Usul Hukuku Bakımında Ortaklığın Giderilmesi Davası* (On İki Levha Yayıncılık 2020) 102, 153, 183.

<sup>25</sup> Anıl Köroğlu, ‘Görevsizlik Kararının Dava Şartı Arabuluculuk Üzerindeki Etkileri’, *Selçuk Hukuk Kongresi 2020, Özel Hukuk Tebliğleri Tam Metin Kitabı* (2020) 521 vd.

<sup>26</sup> Seven (n 14) 114-115, 124.

için şarttır. Ayrıca genel dava şartlarında olduğu gibi, yazılı başvuru prosedürünün tamamlanması şeklindeki özel dava şartının varlığı mahkemece kendiliğinden araştırılır. Keza devlet yargısında dava açılmadan önce veya tahkime başvurmadan önce sigortacıya başvuru yapılması ve sürenin geçirilmiş olması, açıkça kanun hükmüne bağlanmış olduğundan, bu husus da yazılı başvuru prosedürünün özel dava şartı niteliğine işaret etmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 326. maddesinin birinci fıkrası uyarınca dava şartını sağlamadan dava açan zarar gören kişi, yargılama giderlerinden sorumlu olur. Bununla birlikte yazılı başvuru yapılması üzerine sigortacının ödeme yapması hâlinde açılmış olan dava konusuz kalır. Bu durumda davanın esası hakkında karar verilmesine gerek olmamasına rağmen, yargılamaya devam edilmeli, haksız olan taraf tespit edilmeli ve haksız olan taraf yargılama giderlerine mahkûm edilip yargılamaya son verilmelidir (HMK m. 331/1).<sup>27</sup>

## 2. Sigortacıya Yazılı Başvuruda Bulunulması Aynı Zamanda Genel Dava Şartlarından “Hukukî Yarar Şartıyla” Doğrudan Bağlantılıdır ve Onun Özel Görünümüdür

### a. “Hukukî Yarar” Bağlamında Değerlendirme

Dava açmak yoluyla mahkemeden hukukî koruma talep eden kişinin bu talebi bakımından meşru bir hukukî yararı bulunmalıdır. Bu kapsamda iddia düzeyinde de olsa sübjektif bir hak bulunmalı; bu sübjektif hak sebebiyle mahkemeye başvurulması gerekli olmalı ve mahkemeye başvuru yolunun, amaçlanan hukukî koruma için yeterli olması gerekir<sup>28</sup>. Davacının dava açmakta hukukî koruma ihtiyacı olmadan sadece ideal veya ekonomik yararı, hukukî yarar sayılmaz. Ekonomik bir yararın varlığının, hukukî yararın da varlığını sağlayabilmesi için, bu ekonomik yararın hukuken korunmaya değer bir niteliği haiz olması gerekir<sup>29</sup>.

Ayrıca, bir kimsenin hakkına ulaşmak için mahkeme kararının o an için gerekli olması durumunda hukukî yararının olduğundan söz edilebilir. Bir mahkeme kararına ihtiyaç yoksa hukukî yarardan söz edilemez, şüpheli ya da ileride ortaya çıkacak muhtemel belirsiz bir yarar da hukukî yarar sayılmaz. Bir konuda mahkemeye başvurup karar almadan, daha basit ve daha kolay başka bir yolla aynı sonuca ulaşabiliyorsa, bu konuda mahkemeye başvurmakta hukukî yararın olduğu söylenemez<sup>30</sup>. Sigortacıya başvuru yapılmadan geniş anlamda alacak hakkı her ne

<sup>27</sup> Murat Atalı, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2017) 2042. Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 6. maddesi uyarınca anlaşmazlık, davanın konusuz kılması, feragat, kabul, sulh veya herhangi bir nedenle; ön inceleme tutanağı imzalanıncaya kadar giderilirse, söz konusu Tarife hükümleriyle belirlenen ücretlerin yarısına, ön inceleme tutanağı imzalandıktan sonra giderilirse tamamına hükmolunur. Ayrıca bkz. Köroğlu (n 24) 296.

<sup>28</sup> Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 24) 320.

<sup>29</sup> Süha Tannver, *Medenî Usûl Hukuku* (C. I, 4. Bası, Yetkin Yayınları 2021) 632.

<sup>30</sup> Pekcanitez, Atalay and Özkes (n 24) 214; Hakan Pekcanitez, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2017) 947.

kadar mevcut kabul edilebilirse de alacak muaccel hâle gelmediği için, talep hakkı henüz doğmamıştır. Bu nedenle, sigortacıya geçerli bir başvuru yapılmadıkça, dava yoluyla talep edilebilir bir alacaktan söz etmek mümkün değildir.

Sigortacıya başvuru yapılmadan, alacak için doğrudan dava açılması “gerekli” değildir. Zira başvuru yapılması hâlinde sigorta kuruluşunun başvuruyu olumlu karşılaması ihtimal dâhilindedir. Sigortacıya başvuru yapılmadan önce ortada herhangi bir uyuşmazlığın varlığından da bahsedilemez. Sigorta kuruluşunun zarar görenin talebini olumlu karşılama ihtimali vardır. Dolayısıyla sigorta kuruluşuna henüz yazılı başvuru yapılmadan ya da yazılı başvuru yapılmakla birlikte, yazılı başvurunun süresi içinde cevabı beklenmeden, âdetâ sigorta kuruluşunun “ödeme yapmayacağı” varsayımından hareket etmek, hukukî yararın oluşması için yeterli değildir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, sigorta kuruluşuna yazılı başvuru yapılmadığı dönemde henüz yargı kararına ihtiyaç duyulmayıp, bu aşamadaki şüpheli veya ileride ortaya çıkabilecek muhtemel belirsiz bir yarar, hukukî yarar olarak nitelendirilemez.

Sigortacıyla uyuşmazlığa düşülmeden dava açılması hâlinde hukukî yarar mevcut değildir. Dolayısıyla bu durumda gerek özel dava şartı gerekse genel dava şartlarından hukukî yararın eksik olmasından dolayı dava usûlden reddedilmelidir. Ortada henüz herhangi bir uyuşmazlık mevcut değilken ve zarar görenin tazminat alacağını sigortacıya başvurarak talep edebilme imkânı varken, doğrudan yargıya başvurulmasında hukukî yarar yoktur. Yazılı başvuru prosedürünün tamamlanması şartı, genel dava şartlarından hukukî yararın özel bir görünümü ve düzenlemesidir<sup>31</sup>.

Sigortacı dava açıldıktan sonra, zarar görenin yazılı başvurusunda talep etmiş olduğu tazminat alacağını tamamını ödeyeceğine ilişkin cevap yazısını 15 günlük süre içerisinde gönderip, bu yazıyı dava dosyasına da ibraz ederse, artık başvuran tarafından açılan davada hukukî yarar ortadan kalkmış olur. Mevcut davanın dava şartlarından hukukî yararın yokluğundan dolayı usûlden reddedilmesi gerekir.

## **b. Yargıtay’ın Hukukî Yarara İlişkin 18.02.2022 tarihli ve 5/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı Bakımından Değerlendirme**

Yargıtay’ın 18.02.2022 tarihli ve 5/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı’nda<sup>32</sup> muacceliyet, hukukî yarara bağlı dava şartı olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle muaccel olmayan bir alacak için açılan bir davada esastan değil, usûlden ret kararı verilmelidir. Çünkü bu durumda dava şartlarından hukukî yarar bulunmamaktadır.

<sup>31</sup> Seven (n 14) 117.

<sup>32</sup> Yargıtay İBK, 5/1, 18.02.2022 (RG, 04.11.2022, S. 32003).

Söz konusu İçtihadî Birleştirme Kararı çeşitli yönleriyle eleştiriye açıktır<sup>33</sup>. Çalışma konumuz bakımından belirtmek gerekir ki, Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi uyarınca başvuruya eklenmesi gereken belgelerin de eklenmesiyle geçerli bir başvuru yapılmadıkça, borç muaccel hâle gelmez. Bu nedenle de korunmaya değer güncel bir hakkın varlığından bahsetmek mümkün değildir. Zira henüz muaccel olmamış (ifa zamanı gelmemiş, müeccel, vadesi gelmemiş) bir alacak söz konusudur. Sigortacıya gerekli belgelerle başvuru yapılmadığı durumda, şeklen dahi olsa bir muacceliyetten söz edilmesi mümkün değildir. Burada muacceliyetin açıkça hukukî yarara bağlandığı bir durum mevcuttur. Bu durum dava şartlarını kendiliğinden araştıran mahkemece basit bir incelemeyle anlaşılabilir. Muacceliyet oluşmadığından, borç ilişkisinden beklenen münferit alacağı talep hakkı doğmamıştır. Alacak hakkı ile talep hakkı birbirinden farklı kavramlardır. Alacak hakkı mevcut olmasına rağmen, alacak muaccel hâle gelmeden talep hakkı doğmaz. Dolayısıyla zarar görenin sigortacıya geçerli bir yazılı başvurusu mevcut değilse, bu takdirde zarar görenin açacağı dava caiz (mesmu) değildir. Açık biçimde hukukî yarar yokluğu söz konusudur. Bu nedenle böyle bir dava hukukî yarar (HMK m. 114/1-h) yokluğundan usûlden reddedilmelidir. Bu durumda mahkeme işin esasına girerek karar veremez. Bu noktada belirtmek gerekir ki, maddî hukuk talebinin dayanağını oluşturan Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki “yazılı başvuruda bulunma zorunluluğu” koşul vakiasına ilişkin eksiklik giderildiği takdirde, kesin hüküm engeliyle karşılaşmaksızın sigortacıya karşı tekrar dava açılabilir.

### c. Yazılı Başvurunun “Tamamlanamayacak Nitelikte” Dava Şartı Olması

Medenî usûl hukukunda mahkemenin pasifliği ilkesi, tasarruf ilkesi ve taraflarca getirilmesi ilkesi esastır. Dava, özel dava şartı ve hukukî yarar genel dava şartı yokluğundan usûlden reddedilmelidir. Ancak dava açıldıktan sonra dava şartı yokluğu henüz fark edilmeden, bu eksiklik giderilirse yargılamaya devam edilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 115. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, dava şartı eksikliği, mahkemece, davanın esasına girilmesinden önce fark edilmemiş, taraflarca ileri sürülmemiş ve fakat hüküm anında bu eksiklik giderilmişse, başlangıçtaki dava şartı eksikliğinden ötürü, dava usûlden reddedilemez<sup>34</sup>. Yargıtay'ın uygulaması

<sup>33</sup> Bu hususta ayrıntılı bilgi ve haklı eleştiriler için bkz. Özkes M, ‘Muaccel Olmayan Alacak için Açılan Dava Usûlü mü Esası mı İlgilendirir?’, (*Hukukî Haber*, 09.11.2022) <<https://www.hukukihaber.net/muaccel-olmayan-alacak-icin-acilan-dava-usulu-mu-esasi-mi-iligilendirir>> Erişim Tarihi 10.06.2023. Yazarın anılan eserinde haklı olarak belirttiği üzere, muacceliyet borçluya tanınmış bir hak, bir imkândır. Borçlu borcunu zamanından önce öderse, karşı taraf sebepsiz zenginleşmiş sayılmaz. Dolayısıyla genel bir kabulle, alacağın muaccel olmasının, hukukî yarar kapsamında dava şartı olarak nitelendirilmesi isabetli değildir. Her somut olayın özelliği dikkate alınarak, alacağın muaccel olmasının aynı zamanda açık biçimde davanın görülmesine engel teşkil ettiği hâllerde, davanın caiz olmamasından ya da dava şartı yokluğundan bahsedilebilir.

<sup>34</sup> Pekantez, Atalay and Özkes (n 24) 216; Pekantez (n 30) 952; Baki Kuru, “‘Dava Şartları’”, *Sabri Şakir Ansay'ın Hatasına Armağan* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1964) 144; Baki Kuru, Ramazan Arslan and Ejder Yılmaz, *Medenî Usul Hukuku* (25. Bası, Yetkin Yayınları 2014) 254; Necip Bilge and Ergun Önen, *Medenî Yargılama Hukuku Dersleri* (3. Bası, Sevinç Matbaası 1978) 413; Yavuz Alangoya, M Kamil Yıldırım and Nevhis Deren-Yıldırım, *Medenî Usul Hukuku Esasları* (8. Bası, Alkim Yayınları 2011) 215; Emel Hanağası, *Davada Menfaat* (Yetkin Yayınları 2009) 326.

da aynı yöndedir<sup>35</sup>. Bununla birlikte, başta eksik olan ve ancak hükmün verilmesi anında tamamlanan bir dava şartının görmezden gelinmesi, usûl ekonomisi ilkesiyle de bağdaşmaz. Zira bu durumda, esasa girilip, karar verilmesi mümkün hâle gelen bir davanın usûlden reddedilmesi ve bu sebeple davacının zaman, emek ve masraf kaybına uğrayarak aynı davayı ikinci kez açmak zorunda kalması söz konusudur<sup>36</sup>.

Bununla birlikte yazılı başvuru, gerek özel dava şartı olarak gerekse hukukî yarara bağlı, hukukî yararın özel bir görünümünü teşkil eden bir dava şartı olarak, mahkemenin süre vererek tamamlanabilmesi mümkün olmayan bir dava şartıdır. Özel dava şartı olarak tamamlanabilir nitelikte olduğu kabul edilirse, zaten Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinin lafzına, amacına ve emredici niteliğine aykırılık söz konusu olur. Ayrıca bu durumda, yazılı başvuru prosedürünün âdeta “arkasından dolanılmış” ve işlevsiz bırakılmış olması sonucu doğar. Hukukî yarar dava açıldığı anda ya da en azından esas hakkında karar verilme anında mevcut olmalıdır. Zira hukukî yarar, tarafların usulî işlemlerinden değil, esasa ilişkin karar verebilmesinin şartıdır<sup>37</sup>. Aksi takdirde mahkemenin hukukî yararın bulunmaması sebebiyle davanın usûlden reddine karar vermesi gerekir.

Hukukî yarar eksikliği dava görülürken tamamlanamaz<sup>38</sup>. Bu nedenle mahkemenin hukukî yarar eksikliği tamamlanıncaya kadar beklemesi söz konusu değildir. Dolayısıyla muaccel olmayan bir alacak için açılmış olan alacak davasında davacının davayı açmakta güncel bir yararı mevcut olmadığından, alacak muaccel oluncaya kadar davacıya süre verilmesi söz konusu olamaz. Hukukî yarar eksikliği davacıya süre tanınması suretiyle giderilebilecek bir dava şartı değildir. Ancak mahkeme hukukî yarar eksikliğinden ötürü davayı reddetmeden hukukî yarar eksikliği kendiliğinden (davacıya süre verilmeden) tamamlanabilir<sup>39</sup>. Bu nedenle dava açıldığı anda mevcut olmayan hukukî yarar, dava sırasında tamamlanırsa, bu takdirde dava reddedilmemeli ve esastan incelenmelidir<sup>40</sup>. Davacının dava açmakta hukukî yararı dava açıldığı anda ya da hiç olmazsa esas hakkında karar verilme anında mevcut olmalıdır<sup>41</sup>.

<sup>35</sup> “Hakim, daha davanın başında, dava şartlarının mevcut bulunup bulunmadığını kendiliğinden (re’sen) araştırmak zorundadır. Bir dava şartının bulunmadığını tesbit etmesi halinde işin esasına girmeden davayı usul yönünden reddetmelidir. Ancak bu yön ihmal edilmiş ve işin esasına girilmiş olması halinde, dava görülmekte iken başlangıçta noksan bulunan dava şartı da gerçekleşmişse artık davanın usulden reddedilmeyip esastan tetkikle çözüme ulaştırılması gerekir.” (Yargıtay HGK, 773/82, 03.03.1993 (Lexpera)). “[...] hâkimin davanın başında dava şartlarının mevcut bulunup bulunmadığını kendiliğinden (re’sen) araştırmak zorunda olduğu, bir dava şartının bulunmadığını tesbit etmesi halinde işin esasına girmeden davayı usul yönünden red etmesi gerektiği, ancak bu yön ihmal edilmiş ve işin esasına girilmiş olması halinde, dava görülmekte iken başlangıçta noksan bulunan dava şartı da gerçekleşmiş ise artık davanın, usulden red edilmeyip esastan tetkikle çözüme ulaştırılması gerektiği [...]” Yargıtay 15 HD, 3047/2498, 21.09.2020 (Lexpera)). Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK, 835/215, 22.03.1995 (Lexpera); Yargıtay HGK 14-371/566, 31.05.1995 (İKİD, C. 35, S. 418, Y. Ekim 1995, s. 11391); Yargıtay 4 HD, 10415/5451, 13.04.2009 (Lexpera); Yargıtay 4 HD, 10416/5452, 13.04.2009 (Lexpera); Yargıtay 15 HD, 762/1808, 07.05.2018 (Lexpera).

<sup>36</sup> Hanağası (n 34) 329; İlhan E Postacıoğlu, *Medeni Usul Hukuku Dersleri* (6. Bası, 1975) 402.

<sup>37</sup> Hanağası (n 34) 326.

<sup>38</sup> Pekcanitez, Atalay and Özeker (n 24) 214; Pekcanitez (n 30) 948.

<sup>39</sup> Pekcanitez, Atalay and Özeker (n 24) 215; Pekcanitez, (n 30) 948.

<sup>40</sup> Pekcanitez, Atalay and Özeker (n 24) 215; Pekcanitez, (n 30) 949.

<sup>41</sup> Sabri Şakir Ansay, ‘Tesbit Davaları’ (1940) 2 Adliye Ceridesi 84.; Hanağası (n 34) 326.



Açıklanan sebeplerle yazılı başvuru şartı yerine getirilmeden dava açıldığı takdirde, mahkeme bu şartın tamamlanması için herhangi bir işlem yapamaz.

Başlangıçtaki dava şartı eksikliğinin sonradan kendiliğinden tamamlanması istisnasının dışında zarar görenin sigortacıya başvurmaması hâlinde veya sigortacıya geçersiz bir başvuru yapmasından sonra açılan dava, dava şartı yokluğundan usûlden reddedilecektir. Bu sayede sigortacıya başvurmak suretiyle haklarını elde edebilme imkânı mevcutken, yargı yollarına başvurulması ve bu nedenle yargı mercilerinde gereksiz iş yüküne sebep olunmasının önüne geçilmektedir<sup>42</sup>.

Belirtmek gerekir ki usûl ekonomisi ilkesi ancak mevcut kanun hükümleri çerçevesinde yorumlanıp, uygulanabilir. Bu nedenle yazılı başvuru prosedürünün tamamlanmış olmasına ilişkin dava şartının, usûl ekonomisi ilkesinden hareketle mahkemece süre verilerek tamamlanması mümkün değildir.

Dava şartları ön inceleme aşamasında incelenir (HMK m. 138). Ön inceleme aşaması dilekçelerin değişimi aşaması tamamlandıktan sonra başlar. Sigorta kuruluşuna başvurulmasına rağmen henüz sigortacının cevap süresi dolmadan dava açılırsa, davanın usûlden reddedilmesi ihtimali son derece düşüktür. Çünkü dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren (kural olarak) iki haftalık cevap süresi (HMK m. 127) içerisinde, sigortacının (kendisine) önceden yapılmış olan başvuru bakımından cevap verme süresi zaten geçmiş olacaktır. Bu sebeple davanın usûlden reddine karar verilebilmesi, daha ziyade sigortacıya geçerli bir başvuruda bulunmaksızın dava açması durumunda veya sigortacının dava açıldıktan sonra cevabını ileterek, talep edilen tüm zararı karşılayacağını beyan etmesi hâlinde söz konusu olabilir<sup>43</sup>.

Yazılı başvuru prosedürünün muacceliyet, temerrüt konusu ile gerekli belgelerle geçerli bir başvuru yapma zorunluluğu dikkate alındığına, açıkça tamamlanabilir bir dava şartı olmadığı sonucuna varılmaktadır. Aksi hâlde zaten sigorta şirketine başvuru prosedürü tüm anlamını yitirmiş olacak; sadece basit ve yaptırımsız bir formaliteden ibaret kalacaktır.

#### **d. Yazılı Başvurunun Dava Şartı Niteliğinin Yargı Kararlarındaki Durumu**

Yargıtay Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesine göre yapılan yazılı başvurunun kanaatimizce isabetsiz biçimde tamamlanabilir nitelikte bir dava şartı olduğu görüşündedir. Yargıtay konuyla ilgili bir kararında şu ifadelerle yer vermiştir: "2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesiyle, zorunlu mali sorumluk sigortasından faydalanmak isteyen hak sahiplerinin dava yoluna gitmeden önce

<sup>42</sup> Seven (n 14) 119, 125.

<sup>43</sup> Seven (n 14) 120.

sigortacıya yazılı başvuru yapması gerektiği düzenlenmiş olmakla birlikte, bu başvuru yapılmadan dava yoluna gidilmesi halinin dahi HMK'nın 115/2.maddesi gereği tamamlanabilir dava şartı olduğu Dairemiz'in yerleşik uygulamaları ile kabul edilmektedir. Bu başvurunun yapıldığı; ancak, eksik ya da usule uygun olmayan belge ile başvurulduğu savunmasının olduğu durumlarda ise, usule uygun olmadığı savunulan belgedeki eksikliğin her halükârda tamamlanabileceği açıktır.”<sup>44</sup>

Konuyla ilgili bölge adliye mahkemesi kararlarında da çoğunlukla isabetsiz biçimde Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki yazılı başvurunun tamamlanabilir nitelikte bir dava şartı olduğu belirtilmektedir. Örneğin, “Davalı [...] vekilinin başvuru şartının yerine getirilmediği yönündeki istinaf sebebinin incelenmesinde, 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesiyle zorunlu mali sorumluk sigortasından faydalanmak isteyen hak sahiplerinin dava yoluna gitmeden önce sigortacıya yazılı başvuru yapması gerektiği düzenlenmiş olmakla birlikte, bu başvuru yapılmadan dava yoluna gidilmesi hali dahi HMK'nın 115/2. maddesi gereği tamamlanabilir dava şartı olduğuna göre, başvurunun yapıldığı, ancak, eksik ya da usule uygun olmayan belge ile başvurulduğu savunmasının olduğu durumlarda usule uygun olmadığı savunulan belgedeki eksiklik de yargılama aşamasında tamamlanabilecektir”<sup>45</sup>

Öte yandan konuyla ilgili bir bölge adliye mahkemesi kararında isabetli biçimde Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki yazılı başvurunun tamamlanamayacak nitelikte bir dava şartı olduğu sonucuna varılmıştır. Söz konusu kararda şu ifadelere yer verilmiştir: “Tüm açıklamalara göre yasa koyucunun gerekçesi ve TBMM Genel Kurulunda yapılan değişiklik önermeleri ile bu önermeler hakkında yapılan görüşmeler neticesinde önermelerin reddine karar verilmiş olması birlikte değerlendirildiğinde söz konusu kanun maddesinde getirilen dava açılmadan önce Sigorta şirketine başvuru yapılması gerekliliğine ilişkin koşul ön dava şartı niteliğinde olup dava açılmadan önce yerine getirilmesi gereken bir koşuldur. Bu şart

<sup>44</sup> Yargıtay 4 HD, 2459/2961, 14.06.2021 (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yargıtay 4 HD, 12472/6156, 29.03.2022, (Lexpera).

<sup>45</sup> İzmir 11 BAM, 1178/507, 04.04.2023 (Lexpera) “Yargıtay ilamında da belirtildiği gibi 2918 Sayılı KTK.nın 97. maddesinde belirtilen başvuru zorunluluğunun HMK.nın 115/2. maddesine göre dava şartı olduğu, eksik olan dava şartının belirli bir süre verilerek giderilebilecek olduğu, davacı tarafa eksikliğin giderilmesi için kesin süre verilmesi, bu süre içinde dava şartı eksikliği tamamlanmaz ise davanın dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddedilmesi gerektiği belirtilmiş olup davacı tarafından sigorta şirketine hiç başvuru yapılmamış olması halinde dahi bu eksikliğin tamamlanabilir dava şartı olduğu belirtilmiştir. Dava konusu olayda kaza 17/09/2014 tarihinde meydana gelmiş, dava da Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra 26/7/2016 tarihinde açılmıştır. Dosya kapsamına göre davacı tarafından dava açılmadan önce sigorta şirketine başvuru yapıldığına ilişkin herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı gibi davacı tarafından sigorta şirketine başvuru yapıldığı iddia da edilmediğinden, HMK.nın 115/2. maddesine göre eksik olan dava şartının tamamlanması için davacı tarafa kesin süre verilerek giderilebilecek nitelikte olduğundan mahkemece öncelikle dava açılmadan önce davalı sigorta şirketine başvuru yapıp yapılmadığı davacı vekilinden ve davalı sigorta şirketten sorularak, başvuru yapılmış ise davalının temerrüdünün değerlendirilmesi, başvuru yapılmamış ise davacı tarafa eksikliğin giderilmesi için kesin süre verilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinden davalı sigorta şirketinin bu yöne ilişkin istinaf sebebinin kabulü gerekmektedir” (Ankara 35 BAM, 1791/25, 18.01.2023 (Lexpera)). “Uygulamada, sözü geçen olumsuz dava şartının yargılama sürecinde giderilebilecek nitelikte olan dava şartlarından olduğu kabul edilmektedir. Bu durumda, davacıya, sigorta şirketine yazılı başvuru yapması için uygun kesin sürenin verilmesi; sürenin sonunda oluşacak hukuki duruma göre davalı sigorta şirketi bakımından yargılamaya devam edilmesi gerektiği halde, re'sen gözetilmesi gereken bu eksiklik tamamlanmadan yargılamaya devamla esas hakkında hüküm verilmesi usul ve yasaya aykırı olmuştur.” (İstanbul 40 BAM, 1272/2059, 29.11.2022 (Lexpera)).

yerine getirilmeden dava açılmış ise dava ön şartı yerine getirilmediğinden davanın usulden reddine karar verilmesi gerekmektedir. Söz konusu değişiklik ile getirilen dava ön şartının dava açıldıktan sonra giderilebilecek nitelikte olması halinde yasa koyucu tarafından bu şekilde bir düzenleme yapılmasına gerek olmazdı zira madde metninin değişikten önceki halinde mağdurun dava açmadan önce sigorta şirketine başvurma imkanı olduğu gibi doğrudan dava açma imkanı da bulunmaktadır. Yasa koyucu bilinçli olarak zarar görenlerin daha hızlı ve eksiksiz tazminat alabilmesi ve yargı üzerinde oluşan yükün hafifletilebilmesi amacı ile söz konusu değişikliği yapmıştır. Bu nedenle mağdurun doğrudan doğruya dava açması ve dava açtıktan sonra yargılama aşamasında sigorta şirketine başvuru yapmış olması ve bu şekilde dava şartının sonradan giderilebilir dava şartı olarak kabulü Yasa Koyucunun değişiklik ile getirmek istediği asıl amacına aykırıdır. [...] Tüm bu nedenlerle davalı sigorta şirketine karşı dava açılmadan önce mutlaka surette usulüne uygun şekilde bir başvuru yapılması gerekmekte, bu başvuru şartı yerine getirilmemiş olması halinde mahkemece işin esasına girilmeden HMK 114/2 ve 115 maddeleri gereğince dava şartı yokluğu nedeni ile davanın usulden reddine karar verilmesi gerekmektedir.”<sup>46</sup>

Anılan karara sonucu itibariyle katılmakla birlikte, gerekçe yönünden katılamamaktayız. Öncelikle belirtmek gerekir ki, kararda kullanılan bazı terimler kavramsal ve terminolojik olarak sorunludur. Hukukumuzda “ön dava şartı” şeklinde bir kavram mevcut değildir. Dava şartı ile ön sorunun birbirine karıştırılmak suretiyle ortaya çıktığını düşündüğümüz bu terim, ciddi biçimde kavramların ve kurumların doğru kullanılması zorunluluğuna aykırıdır. Öte yandan kararda kanun değişikliğine ilişkin olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu’ndaki verilen ve reddedilen önergelerin, kanun koyucunun amacını ortaya çıkartması bakımından önemine işaret edilmektedir. Oysa her ne kadar mevzuat hazırlıkları, kanun hükümlerinin amaçsal (gai) yorumunun bir unsuru da olsa, Genel Kurul’da verilen ve reddedilen bir önergenin, tarihsel yorum kapsamında dolaylı önemi olsa da, kanun koyucunun amacının belirlenmesi bakımından doğrudan belirleyici bir husus olarak değerlendirilmesi yerinde değildir. Yine aynı kararda “zarar görenlerin daha hızlı ve eksiksiz tazminat alabilmesi ve yargı üzerinde oluşan yükün hafifletilebilmesi” amacına vurgu yapılması, âzami 15 gün cevap süresi içeren yazılı başvuru prosedürünün uzun sürmeyeceği dikkate alındığında, tek başına “tamamlanamayacak nitelikte dava şartı” değerlendirmesini makûl göstermeye elverişli bir gerekçe değildir. Yazılı başvuru prosedürü en fazla 15 günlük cevap süresi içermektedir. Bu prosedürün zarar görenlerin zararlarının daha hızlı tazmin edilmesi için usûl ekonomisi sebebiyle âdeta atlanması uygun değildir. Usûl ekonomisi ancak kanunda yer alan hükümler uygulanırken gözetilir. Yoksa kanunilik ilkesi gereği kanunda öngörülen bir prosedürün usûl ekonomisi gerekçesiyle uygulanmaması düşünülemez. Bu hâlde usûl ekonomisinin amacına da aykırı davranılmış olur. Burada özellikle

<sup>46</sup> Adana 3 BAM, 2207/289, 28.02.2023 (Lexpera).

gerekli belgelerin başvuruya eklenip eklenmemiş olması, muacceliyet, temerrüt, kanunilik ilkesi, sigorta hukukunun özelliklerinin etkisi ve hukukî yarar konuları tartışılmadan, tamamlanabilir nitelikte olmayan dava şartı sonucuna varılmış olması, sonuç itibarıyla doğru olmakla birlikte, gerekçe bakımından yetersiz olup, ikna edici değildir.

#### **IV. Yazılı Başvuru Usûlünün Arabuluculuk Bakımından Değerlendirilmesi**

##### **A. Yazılı Başvuru Usûlünün Zorunlu Arabuluculuk Şartını Kaldırıp Kaldırmadığı**

Yukarıda<sup>47</sup> belirtildiği üzere Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesine göre yapılması gereken yazılı başvuru, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından “müzakere” yoludur. Hukuk Uyuşmazlıkları Kanunu'nun 18/A maddesinin 18. fıkrası uyarınca, özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz. Bu bakımdan yazılı başvurudan sonra uyuşmazlık için (olası) arabuluculuk yoluna başvurunun zorunlu olmadığı kabul edilmelidir. Zarar gören üçüncü kişi yazılı başvuru kapsamında sigortacıyla yürüteceği müzakere sürecinin sonuçsuz kalması hâlinde, dava şartı arabuluculuk kapsamında arabuluculuğa başvurmadan sigortacıya karşı dava açabilecektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, tarafları yazılı başvuru prosedüründen sonra ayrıca arabuluculuğa başvurmayı zorlamanın anlamı ve yararı yoktur. Zira “yazılı başvuru” aslında alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak, tarafların yargı yoluna başvurmadan önce anlaşmaya varabilmek için denedikleri son anlaşma girişimidir. Yazılı başvuru yolunun olumsuz biçimde sonuçlanması, tarafların anlaşma hususunda isteksiz olduklarını ortaya koyar. Hiç kuşkusuz tarafların, arabuluculuğa elverişli olan bu uyuşmazlık bakımından ihtiyarî arabuluculuğa başvurmalarına engel bir durum da yoktur.

Konuyla ilgili yargı kararlarında da Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki yazılı başvurunun zorunlu arabuluculuğu kaldıracağı isabetle ifade edilmektedir. Zira zarar gören kişiye ek külfet getirilmemeli ve mahkemeye erişim hakkı engellenmemelidir. Ancak belirtmek gerekir ki, yargı kararlarında Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki yazılı başvurunun alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından hangisine dâhil olduğu ortaya konulmamıştır. Söz konusu kararlarda yazılı başvurunun müzakere yöntemi olarak nitelendirilmesi kavramsal ve terminolojik açıdan oldukça isabetli olurdu. Çünkü kurumların nitelendirilmesinin yapılması, bu kurumların tâbi olacağı hükümleri, ilgisine tanıdığı hakları ve hukuk

<sup>47</sup> Bu hususta bkz. yuk. III.

alanındaki yerini açıklığa kavuşturur.<sup>48</sup> Yazılı başvuru yolunun alternatif uyuşmazlık yollarından müzakere olarak tanımlanması, zarar gören üçüncü kişi ile sigortacının karşılıklı olarak konumlarının, müzakere sürecine üçüncü kişinin dâhil olamamasının ve zorunlu arabuluculuğun kaldırılmış olduğunun belirlenmesi bakımından kolaylık sağlar. Kurumsal nitelendirme, ayrıca özünde karmaşık bir prosedür olan yazılı başvuru yoluna ilişkin olarak tereddütlerin bertaraf edilmesine katkıda bulunur.

Yargıtay'ın konuyla ilgili bir kararında şu ifadelere yer verilmiştir: “6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin birinci fıkrasında; ‘İlgili kanunlarda arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak kabul edilmiş ise arabuluculuk sürecine ilişkin aşağıdaki hükümler uygulanır.’ hükmü yer almaktadır. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin 18. fıkrasında ise, özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmayacağı düzenlemesi yer almaktadır. Kanunun bu özel düzenlemesi karşısında dava şartı olarak zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanma yeri bulamaz. Somut olayda davacı vekilinin 16/05/2018 tarihli dilekçesi ile davalı [...] şirketine araç değer kaybına ilişkin tazminat talebi için başvuruda bulunduğu ancak davalının ödeme talebine cevap vermediği anlaşılmaktadır. Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvuru bulunduğu hallerde dava şartı olarak arabuluculuğa başvurulamayacağının düzenlemesine göre, davacı vekilinin özel dava şartı olarak düzenlenen Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi kapsamında zorunlu başvuru şartını yerine getirdiği gözetilerek işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken davanın usulden ret kararı verilmesi doğru olmamış, hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir”.<sup>49</sup>

Konuyla ilgili bölge adliye mahkemesinin de aynı yönde kararları mevcuttur. Bölge adliye mahkemesi yukarıdaki Yargıtay kararına atıfta bulunarak konuyla ilgili olarak vermiş olduğu bir kararında şu ifadelere yer vermiştir: “Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 29/09/2021 tarih 2021/14429 Esas ve 2021/5729 Karar sayılı ilamında da belirtildiği üzere 6325 sayılı Hukuk uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/A maddesinin 18. fıkrasında başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu hallerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi kapsamında zorunlu başvuru şartının yerine getirilmesi halinde arabuluculuk şartının aranmayacağı gibi bu hususun dahi yerine [...] getirildiği gözetildiğinde işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken davanın reddine karar verilmesi yerinde olmadığından davacı vekilinin istinaf talebinin kabulü ile

<sup>48</sup> Akkanat Öztürk (n 5) 473.

<sup>49</sup> Yargıtay 4 HD, 14429/5729, 29.09.2021 (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yargıtay 4 HD, 3476/3999, 30.6.2021 (Lexpera).

ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılmasına karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.”<sup>50</sup>

## **B. Arabuluculuğa Başvurulmasının Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. Maddesindeki Yazılı Başvurunun Yerine Geçip Geçmediği**

Hemen yukarıda belirttiğimiz üzere, Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesinde öngörülmüş olan müzakerenin Hukuk Uyuşmazlıkları Kanunu’nun 18/A maddesinin 18. fıkrası uyarınca bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak kabulü gerektiğinden, zarar gören üçüncü kişinin zorunlu arabuluculuğa başvurması söz konusu değildir. Ancak dava açmadan yanılığ veya her ne sebeple olursa olsun, zarar gören üçüncü kişi arabulucuya başvurmuş olabilir. Fakat belirtmek gerekir ki, arabuluculuğa başvurulması, kanaatimizce Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesindeki sigortacıya yazılı başvuru yapılması şartının tamamlanmasını sağlamaz. Zira Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesinde yazılı başvuru yapılırken, başvurunun içeriği ve başvuruya eklenecek belgeler öngörülmüştür. Tarafların arabulucu önünde yürüttükleri müzakere, her ne kadar Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesindeki “müzakere”ye eşdeğer olsa da, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nda öngörülen zorunlu belgelerin başvuruya eklenmemesi hâlinde, sigortacıdan zararı hesaplaması beklenemez. Gerekli belgeler elinde bulunmayan sigortacı, olayı anlamak, olayın teminat kapsamında gerçekleşip gerçekleşmediğini kavrayabilmek ve zarar tespiti yapabilmek noktasında bir imkânsızlıkla karşı karşıyadır. Dolayısıyla yazılı başvuru yerine arabuluculuğa başvurulması, Karayolları Trafik Kanunu’ndaki yazılı başvuru şartını sağlamaz. Ancak kanaatimizce arabuluculuğa başvurulması, Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesindeki sigortacıya yazılı başvuru yapılması şartını, ancak yazılı başvuruda aranan belgelerin arabulucuya başvuruya eklenmiş olması durumunda sağlar. Dolayısıyla arabuluculuk sürecinin tamamlanmasından sonra zarar görenin, sigortacıya başvurmadan dava açabileceği; yazılı başvuruya ilişkin dava şartının arabuluculuk sürecinin yürütülmesi sebebiyle tamamlanmış sayılacağı sonucuna, ancak yazılı başvuruya eklenmesi gereken belgelerin eklenmiş olması

<sup>50</sup> Gaziantep 17 BAM, 1021/1368, 01.07.2022 (Lexpera). “Somut olayda, davacı vekilinin 10/04/2018 tarihli dilekçesi ile davalı sigorta şirketine bedensel zarardan doğan tazminat için başvuruda bulunduğu ancak davalının ödeme talebine cevap vermediği anlaşılmaktadır. Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvuru zorunluluğu bulunduğu hallerde dava şartı olarak arabuluculuğa başvurulamayacağı düzenlenmiş olmasına göre, davacı vekilinin özel dava şartı olarak düzenlenen Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesi kapsamında zorunlu başvuru şartını yerine getirdiği gözetilerek işin esası hakkında karar verilmesi gerekirken, davanın usulden reddine karar verilmesi doğru olmamış, bu yönde davacı vekili tarafından yapılan istinaf itirazının kabulü le mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermek gerekmiştir.” Gaziantep 17 BAM, 1053/1017, 25.02.2022 (Lexpera). “Davacı vekili, müvekkiline ait davalı [...] şirketine sigortalı bulunan aracın kusuruyla gerçekleşen kaza neticesinde ödediği tazminatın sigorta şirketinden tahsilini talep ve dava etmiştir. İlk derece mahkemesince görevsizlik kararı ile gelen davada arabuluculuğa başvurulmadığı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan davanın reddine karar verilmiştir. Davacı vekili görevsizlik kararı sonrasında arabuluculuğa başvurulduğunu ileri sürerek istinaf talebinde bulunmuştur. Dava şartı olarak sigorta şirketine başvuru tarihinde arabuluculuk dava şartının aranmayacağı artık hem mahkememizin hem de ilgili Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin kararı ile uygulamada yerleşmiştir.” Gaziantep 17 BAM, 831/1382, 05.07.2022 (Lexpera). Aynı yönde bkz. Gaziantep 17 BAM, 996/979, 24.05.2022 (Lexpera); Gaziantep 17 BAM, 1789/1730, 07.10.2022 (Lexpera); Gaziantep 17 BAM, 1010/1025, 26.05.2022 (Lexpera).

hâlinde varılmalıdır. Aksi takdirde sigortacıdan teminat kapsamında meydana gelen zararı hesaplaması beklenemez. Bu hesaplamanın yapılması için arabulucuya yapılan başvuruda olaya dair ve zararın tespitine yarayan, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen belgelerin ve gerekli bilgilerin eklenmesi gerekir. Aksi takdirde Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki sigortacıya yazılı başvuruda bulunulması prosedürü anlamını yitirir.

Öte yandan taraflar arabulucu önünde anlaşmaya varamazsa, bu durum tarafların söz konusu uyuşmazlık bakımından artık uzlaşmalarının çok zor ya da imkânsız olduğunu da gösterir. Zaten anlaşmaya varması çok zor ya da imkânsız olan taraflar bakımından ayrıca sigortacıya yazılı başvuru şartının aranması, şayet arabulucuya yapılmış olan başvuruya gerekli belgeler de eklenmemişse anlamsız olup, gereksiz zaman kaybına da neden olur.

Yargı kararlarında genel olarak arabuluculuğa başvurunun, sigortacıya yazılı başvuru şartını kaldırdığı kabul edilmektedir. Konuyla ilgili Yargıtay'ın bir kararında katılmadığımız şu ifadeler yer verilmiştir: “Somut olayda, davacı vekilinin 04/08/2020 tarihli dilekçesi ile davalı [...] şirketine araç hasarı ve değer kaybına ilişkin tazminat talebi için başvuruda bulunduğu, ancak davalının ödeme talebine cevap vermediği anlaşılmaktadır. Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvuru bulunduğu hallerde dava şartı olarak arabuluculuğa başvurulamayacağının düzenlemesine göre davacı vekilinin özel dava şartı olarak düzenlenen Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi kapsamında zorunlu başvuru şartını yerine getirdiği gözetilerek işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken davanın usulden reddine karar verilmesi doğru olmamış, hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.”<sup>51</sup>,

Ancak aksi yönde yargı kararlarına da rastlanmaktadır. Örneğin, “Bu yasa maddelerinden de açıkça anlaşıldığı üzere, zorunlu ya da ihtiyari mali mesuliyet sigortasına karşı tazminat davası açılmadan önce ilgili sigorta şirketine yazılı olarak

<sup>51</sup> Yargıtay 4 HD, 23273/901, 20.01.2022 (Lexpera). “2918 sayılı KTK'nın 97. maddesi belirtilen sigorta şirketine başvuruya ilişkin dava şartı incelendiğinde, işbu başvurunun yazılı şekil şartı dışında başka bir şekil şartına bağlanmadığı ve yine bu başvurunun arabulucu vasıtasıyla yapılmasını engelleyen bir hükümden bulunmadığı dikkate alındığında; davalıların vekilinin özel dava şartı olarak düzenlenen Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi kapsamında zorunlu başvuru şartını (6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin birinci fıkrasında) zorunlu arabuluculuk vasıtası ile yerine getirdiği gözetilerek işin esasına girilmesi gerekir.” Adana 3 BAM, 3319/477, 06.04.2023 (Lexpera). “Somut olayda, davalıların vekilinin, hem asıl hem de birleşen dosyada, 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin birinci fıkrasında; ‘İlgili kanunlarda arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak kabul edilmiş ise arabuluculuk sürecine ilişkin aşağıdaki hükümler uygulanır.’ hükmü gereği arabulucuya başvurduğu ve taraflar arasında yapılan arabuluculuk görüşmesi neticesinde, düzenlenen 25.09.2019 ve 26.09.2019 tarihli arabuluculuk son tutanaklarından tarafların anlaşamadıkları görülmüş ve her iki taraf vekilinin de iş bu görüşmede hazır bulunduğu ve arabuluculuk son tutanağı anlaşmazlık belgeleri üzerinde imzalarının bulunduğu görülmüştür. 2918 Sayılı KTK'nın 97. maddesi belirtilen sigorta şirketine başvuruya ilişkin dava şartı incelendiğinde, işbu başvurunun yazılı şekil şartı dışında başka bir şekil şartına bağlanmadığı ve yine bu başvurunun arabulucu vasıtasıyla yapılmasını engelleyen bir hükümden bulunmadığı dikkate alındığında; davalıların vekilinin özel dava şartı olarak düzenlenen Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi kapsamında zorunlu başvuru şartını (6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin birinci fıkrasında) zorunlu arabuluculuk vasıtası ile yerine getirdiği gözetilerek işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken davanın usulden reddine karar verilmesine ilişkin istinaf başvurusu haksız bulunmuştur.” Adana 3 BAM, 1838/2492, 27.12.2022 (Lexpera).

başvuru zorunludur. Dava açılması, dava dilekçesinin sigorta şirketine tebliğ edilmesi ya da davadan önce arabulucuya başvurulması bu zorunluluğun tamamlandığı anlamına gelmeyecektir.”<sup>52</sup> Kanaatimizce anılan karar sonucu itibariyle isabetlidir. Ancak arabulucuya yapılan yazılı başvuruya gerekli belgelerin tam ve eksiksiz biçimde eklenmesi hâlinde, arabuluculuk neticesinde taraflar anlaşmaya varamasa da, zarar gören kişinin bu kez sigortacıya yazılı başvuruda bulunması şartı aranmamalıdır. Aksi takdirde kendisi açısından ek bir külfet söz konusu olur ve mahkemeye erişim hakkı olumsuz etkilenir. Zira arabulucuya yapılan başvuruya gerekli belgelerin tam ve eksiksiz eklenmesi durumunda sigortacının borcu sigorta hukuku anlamında muaccel hâle gelir. Sigortacı artık olayı anlayabilme ve zarar tespiti yapabilme olanağına kavuşmuştur. Bu nedenle anılan yargı kararında gerekli belgelerin sunulmuş olup olmaması hususu tartışılmadan ve bu konuda bir değerlendirme (ve ayırım) yapılmadan sonuca gidilmesi isabetli değildir. Nitekim gereken belgelerin eklenmiş olduğu arabuluculuk başvurusundan sonra bu kez sigortacıya başvuruda bulunulması, gereksiz zaman emek ve masraf harcaması anlamına gelmekte olup, “zararlarının daha hızlı tazmin edilmesi” ilkesiyle de çelişir.

## Sonuç

Çalışma kapsamında varılan sonuçlar şu şekildedir:

1. Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesine göre zarar gören üçüncü kişiye sigortacıya doğrudan dava açma hakkının tanınması, sigorta sözleşmesini üçüncü kişi yararına sözleşme hâline getirmez. Zarar gören üçüncü kişiye tanınmış olan bu hak, kanundan doğan ve zarar gören kişiyi korumak için kabul edilmiş olan bir haktır. Üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğinde bulunmadığından, sözleşmede yer alan usulî hükümler üçüncü kişi (zarar gören) bakımından geçerli değildir.

2. Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesine göre zarar görenin sigortacıya yazılı başvurusunun geçerli olabilmesi, bu başvuruya Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nda öngörülen gerekli belgelerin eklenmesine bağlıdır. Yazılı başvuruya gerekli belgelerin eklenmemesi hâlinde, alacak muaccel hâle gelmez ve bu nedenle temerrüt gerçekleşmez. Bu sebeple dava açmakta hukukî yarar da mevcut olmaz. Sigorta hukukunda muacceliyet ile temerrüt, genel hükümlerde olduğundan daha farklı şekilde ortaya çıkmaktadır.

<sup>52</sup> Antalya 4 BAM, 1191/2050, 29.12.2022 (Lexpera). Adana Bölge Adliye Mahkemesi’nin arabuluculuğa başvuru, yazılı başvuru şartı için yeterli gören bir kararındaki muhalefet şerhinde, arabuluculuğun yazılılık şartı için yeterli olmadığı hususuna ilişkin olarak şu ifadelere yer verilmiştir: “Davadan önce arabulucuya başvurulması bu zorunluluğun tamamlandığı anlamına gelmeyecektir. Eldeki davanın açılabilmesi için gerçekleşmesi gereken iki farklı dava şartının varlığının kabulü gerekmektedir, her iki özel düzenlemenin de yürürlükte olduğu, başvuru şekli, başvuru amacı ve başvuru sonuçlarının birbirinden farklı ve bağımsız olduğu değerlendirildiğinde, eldeki davada davalı sigorta şirketi yönünden KTK’nun 97. maddesi gereğince zorunlu başvurunun bulunmaması nedeniyle başvurunun kabulüyle davanın dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumdan; KTK’nun 97. maddesi kapsamında düzenlenen zorunlu başvuru şartının, zorunlu arabuluculuk vasıtası ile yerine getirildiğine dair sayın çoğunluğun görüşüne iştirak etmemekteyim.” Adana 3 BAM, 1838/2492, 27.12.2022, (Lexpera).



3. Muacceliyet, temerrüt konusu ile gerekli belgelerle geçerli bir başvuru yapma zorunluluğu dikkate alındığına, yazılı başvuru prosedürünün tamamlanabilir bir dava şartı olmadığı sonucuna varılmaktadır. Aksi hâlde zaten sigorta şirketine başvuru prosedürü tüm anlamını yitirmiş olacak; sadece basit ve yaptırımsız bir formaliteden ibaret kalacaktır.

4. Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinde öngörülen dava açılmadan önce sigortacıya yazılı olarak başvurulması, özel dava şartı niteliğindedir. Yazılı başvuru prosedürü aynı zamanda genel dava şartlarından, hukukî yarar şartına da doğrudan bağlı, onun özel görünümü olan; somut plânda uygulanma şeklindedir.

5. Yazılı başvuru yapılmadan dava açılması durumunda, bu eksikliğin tamamlanabilmesi mümkün değildir. Başka bir anlatımla, yazılı başvuru usûlü, tamamlanamaz nitelikte olan özel bir dava şartıdır. Zira aksi takdirde emredici nitelikteki Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki sigortacıya yazılı başvuruda bulunulması prosedürün amacına aykırı hareket edilmiş olur. Sadece istisnaen yargılama devam ederken bu şart mahkemece herhangi bir süre verilmeden, kendiliğinden tamamlanabilir. Bu hâlde dava usûlden reddedilmeyip, esasa ilişkin karar verilmelidir.

6. Yazılı başvuru aynı zamanda alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından müzakere niteliğini haizdir. Bu nedenle, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/A maddesinin 18. fıkrasına göre, yazılı başvuru sürecinin tamamlanması, sonrasında açılacak dava bakımından (mevcutsa) dava şartı arabuluculuğa başvuru zorunluluğunu ortadan kaldırır.

7. Arabuluculuğa başvurulması, Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki sigortacıya yazılı başvuru yapılması şartını, ancak yazılı başvuruda aranan belgelerin arabuluculuk için yapılan başvuruya eklenmiş olması durumunda sağlar. Dolayısıyla arabuluculuk sürecinin tamamlanmasından sonra zarar görenin, sigortacıya başvurmadan dava açabileceği; yazılı başvuruya ilişkin dava şartının arabuluculuk sürecinin yürütülmesi sebebiyle tamamlanmış sayılacağı sonucuna, ancak yazılı başvuruya eklenmesi gereken belgelerin eklenmiş olması hâlinde varılmalıdır. Aksi takdirde sigortacıdan teminat kapsamında meydana gelen zararı hesaplaması beklenemez. Bu hesaplamanın yapılması için arabulucuya yapılan başvuruya olaya dair ve zararın tespitine yarayan, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda öngörülen belgelerin ve gerekli bilgilerin eklenmesi gerekir. Aksi takdirde Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesindeki sigortacıya yazılı başvuruda bulunulması prosedürü anlamını yitirir. Ancak arabulucuya yapılan başvuruya gerekli belgelerin eklenmesi hâlinde, arabuluculuk neticesinde tarafların uzlaşmaması durumunda, zarar gören kişinin bu kez sigortacıya da yazılı başvuru yapması şartının aranması, zarar gören üçüncü kişi bakımından

ek bir külfet getirmekte ve mahkemeye erişim hakkını olumsuz etkilemektedir. Zira arabulucuya yapılan başvuruya gerekli belgelerin tam ve eksiksiz eklenmesi durumunda sigortacının borcu sigorta hukuku anlamında muaccel hâle gelir. Sigortacı artık olayı anlayabilme ve zarar tespiti yapabilme olanağına kavuşmuştur. Buna rağmen arabuluculuk kapsamında taraflar arasında kısmen de olsa uyuşmazlığın çözümlenmemiş olması durumunda üçüncü kişinin sigortacıya tekrar başvuru yapması zorunlu tutularak farklı bir sonuç alınacağını beklemek isabetli değildir.

## **KISALTMALAR**

**Aufl.:** Auflage

**Bd.:** Band

**BGB:** Bürgerliches Gesetzbuch

**C.:** Cilt

**Ed.:** Editor

**HD:** Hukuk Dairesi

**HMK:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu

**HUAK:** Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu

**İKİD:** İlmî ve Kazaî İçtihatlar Dergisi

**İşMK:** İş Mahkemeleri Kanunu

**İzBD:** İzmir Barosu Dergisi

**Jus:** Juristische Schulung

**KTK:** Karayolları Trafik Kanunu

**Lexpera:** [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com)

**m.:** madde

**MüKo:** Münchener Kommentar

**N.:** Nummer

**RG:** Resmî Gazete

**Rn.:** Randnummer

**s.:** sayfa

**S.:** Sayı

**TBK:** Türk Borçlar Kanunu

**TBMM:** Türkiye Büyük Millet Meclisi

**TKHK:** Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

**TTK:** Türk Ticaret Kanunu

**vd.:** ve devamı

**Vor.:** Vorbemerkung

**Y.:** Yıl

**yuk.:** yukarıda

---

**Hakem Değerlendirmesi:** Dış bağımsız.

**Çıkar Çatışması:** Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

**Finansal Destek:** Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

**Peer-review:** Externally peer-reviewed.

**Conflict of Interest:** The author has no conflict of interest to declare.

**Grant Support:** The author declared that this study has received no financial support.

---

## Bibliyografya/Bibliography

Akkanat Öztürk EB, ‘Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı’ (2020) 11 TAAD 471

Akyol Ş, *Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme* (Fakülteler Matbaası 1976)

Alangoya Y, Yıldırım MK and Deren-Yıldırım N, *Medenî Usul Hukuku Esasları* (8. Bası, Alkım Yayınları 2011)

Ansay SŞ, ‘Tesbit Davaları’ (1940) 2 Adliye Ceridesi

Arslan R and others, *Medenî Usul Hukuku* (8. Bası, Yetkin Yayınları 2022)

Atalı M, *Pekcanutez Usûl Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2017)

Atalı M, Ermenek İ and Erdoğan E, *Medeni Usul Hukuku* (5. Bası ed, Yetkin Yayınları 2022)

Ayhan R, Çağlar H and Özdamar M, *Sigorta Hukuku* (6. Bası, Yetkin Yayınları 2023)

Bilge N and Önen E, *Medenî Yargılama Hukuku Dersleri* (3. Bası, Sevinç Matbaası 1978)

Bozer A, *Sigorta Hukuku Genel Hükümler, Bazı Sigorta Türleri* (2. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2009)

Bühning-Uhle C, *Arbitration and Mediation in International Business: Designing Procedures for Effective Conflict Management* (Kluwer Academic Publisher 1996)

- Çeker M, *Sigorta Hukuku* (23. Baskı, Karahan Kitabevi 2021)
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (27. Bası, Yetkin Yayınları 2022)
- Hägel U, *Mediationsgesetz (Klowait/Gläßer)* (2. Auflage, Nomos 2018)
- Hanağası E, *Davada Menfaat* (Yetkin Yayınları 2009)
- Karasu R, *Karayolları Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)* (Yetkin Yayınları 2016)
- Kılıçoğlu A, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (26. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları 2022)
- Köroğlu A, ‘Görevsizlik Kararının Dava Şartı Arabuluculuk Üzerindeki Etkileri’, *Selçuk Hukuk Kongresi 2020, Özel Hukuk Tebliğleri Tam Metin Kitabı* (2020)
- , *Medenî Usûl Hukuku Bakımdan Ortaklığın Giderilmesi Davası* (On İki Levha Yayıncılık 2020)
- Kuru B, ‘“Dava Şartları”’, *Sabri Şakir Ansay’ın Hatırasına Armağan* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1964)
- Kuru B, Arslan R and Yılmaz E, *Medenî Usul Hukuku* (25. Bası, Yetkin Yayınları 2014)
- Kuru B and Aydın B, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı* (2. Bası, Yetkin Yayınları 2021)
- Manfred L, *Von Staudingers Kommentar Zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Vertrag Zugunsten Dritter, Draufgabe, Vertragsstrafe* (Sellier - de Gruyter 2004)
- Memiş T, ‘Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği ve Sebepsiz Zenginleşme’, *XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu* (2005)
- Oğuzman K and Öz T, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1* (16. Bası, Vedat Kitapçılık 2021)
- Özbek MS, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (5. Bası, Yetkin Yayınları 2022)
- Özekes M, ‘Muaccel Olmayan Alacak için Açılan Dava Usûlü mü Esası mı İlgilendirir?’, (*Hukukî Haber*, 09.11.2022) <<https://www.hukukihaber.net/muaccel-olmayan-alacak-icin-acilan-dava-uslu-mu-esasi-mi-iligilendirir>> Erişim Tarihi 10.06.2023
- Pekcanitez H, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku* (15. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2017)
- Pekcanitez H, Atalay O and Özekes M, *Medeni Usul Hukuku* (10. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2022)
- Postacıoğlu İE, *Medeni Usul Hukuku Dersleri* (6. Bası, 1975)
- Säcker F and others, *Münchener Kommentar Zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB Gesamtwerk* (7. Auflage, CHBeck 2016)
- Schonewille M and Fox KH, *ADR in Business Practice and Issues across Countries and Cultures* (Volume II, Alphen aan den Rijn 2011)
- Seven V, ‘Mahkemeye Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu’ (2018) 83 İzmir Barosu Dergisi 95
- , ‘Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğunda Sunulacak Belgelerin (Özellikle Sağlık Kurulu Raporu) Dava Şartı ve Temerrüt İle İlişkisi’ [2022] Hacettepe HFD 142
- Sopacı Öztuna B, ‘Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı’ (2011) 27 BATİDER 15
- Tanrıver S, *Medenî Usûl Hukuku*, (C. II, 2. Bası, Yetkin Yayınları 2022).
- , *Medenî Usûl Hukuku*, C. I (C. I, 4. Bası, Yetkin Yayınları 2021).

Ulrike R, *Schlichtungs-, Schieds- Und Andere Verfahren Außergerichtlicher Streitbeilegung - Versuch Einer Begrifflichen Klarstellung* (JuS 2003)

Ünan S, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi (Altıncı Kitap Sigorta Hukuku)* (C 1, On İki Levha Yayıncılık 2016)

Wegen G, Barth M and Wexler-Uhlich R, *International Arbitration in Germany* (Beck/Hart/Nomos 2022)

